

УДК 378.018.43:37.011.3-051:81'243 (410)

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ-АГРАРНИКІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

А.В. Найдюнова¹

старший викладач кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
e-mail: polilanguage@meta.ua

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОДГОТОВКИ ЭКОНОМИСТОВ-АГРАРНИКОВ В УНИВЕРСИТЕТАХ УКРАИНЫ И ВЕЛИКОБРИТАНИИ

А.В. Найденова

старший преподаватель кафедры английского языка для технических и агrobiологических
специальностей, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев)

COMPARATIVE ANALYSIS OF TRAINING AGRICULTURAL ECONOMISTS IN THE UNIVERSITIES OF UKRAINE AND THE UK

Alla Naidionova

Senior Lecturer of the Department of English for Technical and Agrobiological Specialties, National
University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

Розглядається порівняння змісту, форм та методів професійної підготовки економістів аграрного профілю в університетах України та Великої Британії.

Ключові слова: економіст-аграрник, професійна підготовка, зміст, метод, форма.

Рассматривается сравнение содержания, форм и методов профессиональной подготовки экономистов аграрного профиля в университетах Украины и Великобритании.

Ключевые слова: экономист-аграрий, профессиональная подготовка, содержание, метод, форма.

We consider the comparison of the content, forms and methods of training economists of agrarian profile in universities of Ukraine and the UK.

Keywords: agricultural economists, training, content, method, form.

Постановка проблеми. Основним завданням сучасної аграрної політики держави є перетворення аграрного сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках, сектор економіки держави. Вирішення цих проблемних питань неможливе без відповідної кваліфікованої кадрової бази в аграрному секторі економіки. Підготовка високоосвічених кадрів, від знань і умінь яких значною мірою залежить економічний розвиток нашої країни, висуває нові вимоги до якості фахової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними вченими досліджувались різні аспекти професійної підготовки майбутніх економістів: теоретичні і методичні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі (М. Т. Левочко), професійна мобільність майбутніх фахівців (О. Ф. Вербило, Є. А. Іванченко, Л. С. Пуханова), підготовка майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності (Р. С. Корнев)

Постановка завдання. Мета статті - висвітлити основні відмінності підготовки економістів аграрного профілю у вишах Великої Британії та України.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку варто розпочати з Великої Британії, де освіта є

конфедерацією шкіл, факультетів, кафедр та коледжів. Діяльність коледжів регламентована статутами і правилами. Ці навчальні заклади є невід'ємною складовою університетів. Кожен коледж має свої внутрішні процедури, які регулюють процес відбору студентів, предметів, які вивчатимуть студенти, але згідно із загальними правилами університету. Більшість коледжів випускають студентів з дипломом університету, якому вони підпорядковуються. Особливість цієї системи полягає в автономії коледжів, які видають диплом коледжу, що прирівнюється до диплома університету. Такі установи автономно встановлюють власні критерії відбору студентів і навчальних дисциплін. Представники коледжу є членами в Комітеті ради університету та фінансів.

Щодо України, то наші вітчизняні ВНЗ обов'язково підпорядковані Кабінету Міністрів України, профільним державним органам, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади; Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти; центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки; Національній академії наук України та національним галузевим академіям наук та іншим установам [5], що не дозволяє університетам повною мірою самостійно вживати необхідних заходів і визначати належні методи при підготовці висококваліфікованих фахівців з певної (аграрно-економічної) галузі.

Зауважимо, що до структури британської вищої освіти входять також бізнес-школи, які є автономними або підпорядкованими університету. На відміну від аналогічних вітчизняних навчальних закладів, британські школи мають право надавати вищу освіту, тобто готувати бакалаврів, магістрів та докторів філософії. До складу шкіл та коледжів входять факультети, що, у свою чергу, складаються з кафедр.

Зазначимо, що у Великій Британії функціонує ступенева підготовка економістів аграрного профілю, яка відповідає Національній рамці кваліфікацій вищої освіти FHEQ. Вперше FHEQ було запропоновано в звіті Диринга (Національного комітету з розслідування вищої освіти) у 1997 р. FHEQ вперше опублікована в 2001 р. і підтримується Агентством із забезпечення якості вищої освіти (QAA) відповідно до рекомендації доповіді Диринга. У 2008 р. її було вдруге відредаговано з урахуванням рекомендацій сектора вищої освіти та інших зацікавлених осіб [2].

Зауважимо, що вища освіта в Англії, Уельсі та Північній Ірландії відповідає вищезазначеним стандартам, а саме рамці кваліфікацій вищої освіти (FHEQ) [1], в якій існує вісім рівнів освіти (Додаток С). Перші три рівні рамки кваліфікацій відповідають середній освіті, інші п'ять – вищій. Щодо освіти в Шотландії, то там існує власна кваліфікаційна рамка, тотожна британській.

Отже, базовий рівень відповідає короткому 5-му циклу рівня FHEQ; ступінь бакалавра – 6-му повному циклу рівня FHEQ; ступінь магістра – повному 7-му циклу рівня FHEQ; отримання PG-сертифікатів та PG-дипломів – 7-му неповному циклу рівня FHEQ; ступінь доктора філософії – повному 8-му циклу рівня FHEQ. Варто зауважити, що британську освіту вважають найкращою у світі. Її можна здобувати на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях – від базового до найбільш просунутого, і з усіх дисциплін. Професійні кваліфікації встановлюються освітніми асоціаціями або радами згідно з високими стандартами.

Основними цілями FHEQ є такі: забезпечення важливих орієнтирів для встановлення та оцінювання навчальних стандартів у вищій освіті; сприяння у визначенні потенційних напрямів розвитку, особливо в середовищі безперервного навчання; сприяння формуванню загального розуміння очікувань, пов'язаних з типовими кваліфікаціями шляхом послідовного використання кваліфікаційних звань у сфері вищої [2].

Для порівняння з вітчизняними освітньо-кваліфікаційними рівнями зазначимо, що, відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, з 2002 р. у вищих навчальних закладах України теж впроваджено ступеневу підготовку кадрів, зокрема вказано, що вищі навчальні заклади готують молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів, або магістрів, кандидатів наук та докторантів [6]. Така система ступеневої підготовки, з одного боку, передбачає практичну реалізацію академічних

вимог студента; з іншого – сприяє гнучкості в підготовчому процесі та, відповідно, задоволенню потреб суспільства у професіоналах окремого профілю.

Закінчивши загальноосвітню школу в Україні, випускник отримує атестат про повну середню освіту, що (як і у випадку завершення навчання у професійно-технічній школі, технікумі чи училищі й отримання диплома молодшого бакалавра) дає йому право вступу до ВНЗ.

Наразі ступеневе структурування вищої школи Великої Британії передбачає чотирирічну базову вищу освіту й отримання сертифіката про базову вищу освіту та надання кваліфікації “Бакалавр”. Згодом, у разі продовження навчання, студент може частково змінювати й коригувати власний напрям навчання чи спеціальності на другому циклі, термін якого становить 1 рік. Навчальний план зазначеного циклу містить здебільшого фахові дисципліни.

Навчатися в магістратурі (1; 1,5 або 2 роки) можуть кращі випускники-бакалаври на підставі рейтингових показників і високих досягнень у науково-дослідній роботі. Опанування магістерських програм і захист магістерської роботи на високому рівні дає випускникам прерогативу отримати диплом фахівця-магістра [6]. На відміну від британської вищої аграрної освіти, де навчання на бакалавраті триває три роки з отриманням диплома бакалавра наук BS і 1 додатковий рік для написання дисертації, що передбачає отримання диплома бакалавра з відзнакою (В Нонор), в Україні термін навчання на бакалавраті триває чотири роки і видається лише єдиний у своєму роді диплом бакалавра чи бакалавра з відзнакою (“червоний диплом”).

Вкажемо, що у вищій аграрній школі Великої Британії існує два види магістрів – магістр наук і магістр-дослідник. Цей аспект є аналогічним у вітчизняній освіті: магістр і магістр-дослідник. Відмінність полягає в тому, що у британському університеті залежно від набраних кредитів студент спеціальності “Економіка сільського господарства” може здобути незавершений рівень, зокрема PG-сертифікат, згодом – PG-диплом.

На основі вивчення кваліфікаційних рівнів у підготовці фахівців можемо стверджувати, що 6-й рівень FHEQ відповідає вітчизняному ОКР “Бакалавр”, 7-й рівень – ОКР “Магістр”, 8-й рівень – науковому ступеню кандидата наук, а найвищі британські наукові звання, які не входять до рамки кваліфікацій вищої освіти, відповідають науковому ступеню доктора наук.

О. М. Канівець стверджує, що особливістю післядипломних практико-орієнтованих навчальних програм є підготовка вузькоспеціалізованого фахівця (економіста) аграрного профілю з отриманням PG-сертифікатів і PG-дипломів, водночас академічно спрямовані програми забезпечують здобуття рівня магістра і доктора наук [3]. Вітчизняні ВНЗ надають широкопрофільну вищу освіту, одночасно знижуючи рівень компетентності випускника в аграрній сфері економіки.

Порівнюючи зміст академічних програм вітчизняних навчальних закладів аграрного спрямування і британських ВНЗ, варто вказати на суттєві відмінності у співвідношенні дисциплін, обов’язкових для опрацювання, дисциплін за вибором і практик. Розглянувши програми підготовки майбутніх економістів аграрного профілю британських університетів, можна стверджувати, що у Великій Британії вони є майже паритетними, тобто на вибіркові дисципліни (за вибором студента) виділяється найбільша кількість кредитів – 150 (38%), на обов’язкові – 120 (31%) і на практику – 120 (31%). На нашу думку, такий розподіл має доцільність, оскільки надає студентам змогу вибрати дисципліни, більш вузько зорієнтовані на подальші кар’єрні плани та ефективну професійну діяльність.

В українських вищих навчальних закладах кількість нормативних (обов’язкових) дисциплін становить 60% від загального обсягу навчального плану, 34% відведено на вибіркові дисципліни і лише 6% на практику. Закономірно, що такий поділ призводить до байдужості студентів, які не можуть суттєво впливати на професійну орієнтацію свого навчання, і знижує продуктивність професійної підготовки. Оскільки всі студенти навчаються за однаковою програмою, це не дозволяє кожному студенту розвивати різні професійно орієнтовані навички.

Вражає також те, що наявність соціально-гуманітарних дисциплін у змісті британських програм зовсім відсутня.

Отже, особливістю четвертого, додаткового року навчання для отримання диплома бакалавра з відзнакою у Великій Британії є розподіл усього навчального навантаження (120 кредитів) на три рівні частини: 40 кредитів – на вивчення обов’язкових дисциплін, 40 – вибіркових і 40 – на реалізацію завдань дослідницького проекту як обов’язкової передумови для отримання диплома. Заняття проводяться тричі на тиждень, що, на нашу думку, є доцільним для того, щоб студенти могли майже повністю присвятити себе дослідницькій діяльності.

Аналізуючи розподіл часу програми ОКР “Бакалавр” (4 роки навчання) за формами навчальної діяльності, наприклад, в Університеті Харпера Адамса, підкреслимо, що більшість часу у британських університетах приділяють самостійній роботі студента, що формує в нього відповідальність за власну професійну підготовку. Навіть перед лекцією студент має заздалегідь ознайомитись з її темою для активної участі та дискутування.

Практичне навчання студентів також має певні відмінності й переваги в британській системі освіти. Студенти, як правило, на третьому курсі навчання в бакалавраті проходять безперервну виробничу дев’ятимісячну практику на місцевих підприємствах або за кордоном.

У процесі стажування майбутні економісти аграрного профілю мають такі можливості:

- застосувати теоретичні знання, закріплені низкою власних досліджень, у професійному (часто комерційному) середовищі;
- здобувати знання і практичний досвід для підтримки досліджень на подальших стадіях навчання;
- набувати практичних, міжособистісних та ділових навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності в майбутньому;
- формувати управлінські навички;
- набувати досвіду, який закладе передумови планів щодо професійної діяльності, кар’єри, соціальної активності [4].

У вітчизняній системі організації практик майбутні фахівці-економісти аграрного профілю першого-другого років навчання проходять місячну навчальну практику, і лише на третьому курсі – виробничу на місцевих підприємствах. Тому варто зазначити, що студенти Великої Британії мають кращі можливості застосувати теоретичні знання на практиці, враховуючи, що 38% кредитів навчального плану припадає на практику, тоді як у вітчизняних ВНЗ лише 6%. Стажування британських студентів протягом третього року їхнього навчання оплачуються на рівні мінімальної заробітної плати, чого немає у вітчизняній практиці.

Ми вважаємо, що британські університети, на відміну від українських, мають високий ступінь автономії і є керівними органами щодо дій з призначення співробітників, надання курсів, вибору науково-дослідної діяльності та загальної місії й етносу освітньої установи.

Враховуючи вищезазначене, стверджуємо, що британська підготовка економіста аграрного профілю має ряд відмінностей, не притаманних вітчизняній освіті, а саме:

- автономність та самостійність;
- поєднання міждисциплінарного та монодисциплінарного підходу до навчання;
- варіативність ступеневої підготовки;
- відведення більше часу на практичні заняття;
- сприяння розвитку самостійності студента значним обсягом самостійних опрацювань матеріалів та написань проектів, курсових та дисертацій;
- особливості та варіативність оцінювання;

— різноманітність методів та форм навчання.

Отже, на нашу думку, такі позитивні елементи системи підготовки економістів аграрного профілю в університетах Великої Британії варто виокремити і спробувати імплементувати в систему вищої аграрно-економічної освіти в Україні, що й розглядатимемо в наступному підрозділі.

Список використаної літератури:

1. Description of Higher Education in England, Wales and Northern Ireland [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.qaa.ac.uk/AssuringStandardsAndQuality/Documents/NationalDescriptionEWNI.pdf> ст 2. – Назва з екрана.
2. UK Quality Code for Higher Education. The Quality Assurance Agency for Higher Education. – 2011. – № 9. – Р. 3 – 4.
3. Канівець О. М. Професійна підготовка лікаря ветеринарної медицини у Великій Британії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олександр Миколайович Канівець. – Київ, 2012. – 200 арк.
4. Огарь С. В. Виробнича практика [Електронний ресурс] / С. В. Огарь, О. Я. Барковська // Фармацевтична енциклопедія / Нац. фармацевт. ун-т. – Київ : МОРИОН, 1999–2015. – Режим доступу: <http://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/1721/virobnicha-praktika>.
5. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон від 1 лип. 2014 р., № 1556 VII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради. – Електрон. дані. – 2014. – № 37/38. – Ст. 2004. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Назва з екрана.
6. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон від 17 січ. 2002 р., № 2984 III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради. – Електрон. дані. – 2002. – № 2. – Ст. 134. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12400121/pedagogika/struktura_vischoyi_osviti_ukrayini/. – Назва з екрана.

References

1. Description of Higher Education in England, Wales and Northern Ireland [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.qaa.ac.uk/~AssuringStandardsAndQuality/~Documents/NationalDescriptionEWNI.pdf> st 2. – Nazva z ekrana.
2. UK Quality Code for Higher Education. The Quality Assurance Agency for Higher Education. – 2011. – # 9. – P. 3 – 4.
3. Kanivecj O. M. Profesijna pidghotovka likarja veteryarnoji medycyny u Velykij Brytaniji : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Oleksandr Mykolajovych Kanivecj. – Kyjiv, 2012. – 200 ark.
4. Ogharj S. V. Vyrobnycha praktyka [Elektronnyj resurs] / S. V. Ogharj, O. Ja. Barkovsjka // Farmacevtychna encyklopedija / Nac. farmacevt. un-t. – Kyjiv : MORYON, 1999–2015. – Rezhym dostupu: <http://www.pharmencyclopedia.com.ua/~article/~1721/virobnicha-praktika>.
5. Pro vyshhu osvitu [Elektronnyj resurs] : Zakon vid 1 lyp. 2014 r., # 1556 VII / Verkhovna Rada Ukrajiny // Vidomosti Verkhovnoji Rady. – Elektron. dani. – 2014. – # 37/38. – St. 2004. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. – Nazva z ekrana.
6. Pro vyshhu osvitu [Elektronnyj resurs] : Zakon vid 17 sich. 2002 r., # 2984 III / Verkhovna Rada Ukrajiny // Vidomosti Verkhovnoji Rady. – Elektron. dani. – 2002. – # 2. – St. 134. – Rezhym dostupu: http://pidruchniki.ws/12400121/~pedagogika/~struktura_vischoyi_osviti_ukrayini/. – Nazva z ekrana.